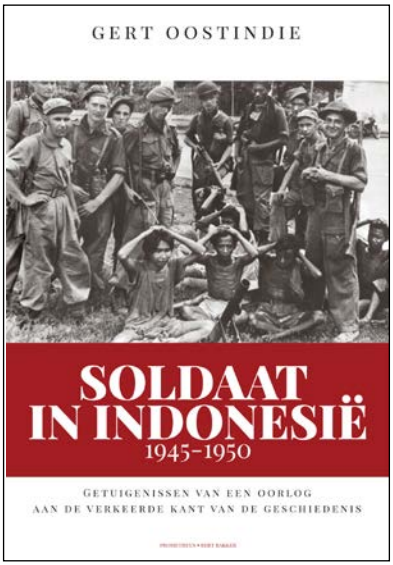
Boekbesprekingen

Gert Oostindie, *Soldaat in Indonesië 1945-1950: getuigenissen van een oorlog aan de verkeerde kant van de geschiedenis*, Amsterdam: Prometheus, 2015, ISBN: 9789035143494, 383 pag., €29,95.

De dekolonisatie van Nederlands-Indië staat alom in de belangstelling. Talloze boeken verschenen er recentelijk over het onderwerp en niet zelden staan de al dan niet als oorlogsmisdaden bestempelde misdragingen door Nederlandse militairen daarin centraal. Zowel het maatschappelijke als het geschiedwetenschappelijke debat hierover loopt soms hoog op; D66 en de SP pleiten zelfs voor een speciale hoorzitting over Indonesië in de Tweede Kamer. Met zijn nieuwe boek *Soldaat in Indonesië* heeft Gert Oostindie (1955), directeur van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde en hoogleraar Geschiedenis aan de Universiteit Leiden, een waardevolle bijdrage geleverd aan de hedendaagse discussies over de oorlogsmisdaden in Indonesië.

De eerste berichten over misstanden tijdens de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (1945-1949) kwamen al naar buiten voordat de laatste Nederlandse militairen de voormalige kolonie hadden verlaten. De kwestie verdween echter min of meer naar de achtergrond totdat veteraan Joop Hueting in 1969 in het televisieprogramma *Achter het Nieuws* uitvoerig sprak over de donkere zijde van het Nederlandse optreden in Indonesië. Huetings getuigenissen leidden tot debatten in de Tweede Kamer en tot het onderzoeksrapport dat bekendstaat als de 'Excessennota'. Naar aanleiding van dit rapport, waarin voornamelijk misdrijven werden beschreven die al bekend waren, concludeerde de toenmalig minister-president Piet de Jong dat er weliswaar sprake was van 'excessen', maar 'dat de krijgsmacht als geheel zich in Indonesië correct heeft gedragen'.[1] Ook destijds waren er al critici die meenden dat het Nederlandse leger zich op veel grotere schaal had misdragen dan de 'Excessennota' deed vermoeden, maar eigenlijk zat nog niemand in Nederland te wachten op diepgravend onderzoek naar deze donkere bladzijden uit de geschiedenis.[2] Zo bleef het nog enkele decennia relatief stil totdat recentelijk een stroom boeken over de

dekolonisatie van Indonesië op gang kwam.[3]

Oostindie heeft zijn bijdrage geleverd aan het debat door samen met studenten de getuigenissen van 1362 Nederlandse militairen over de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog te bestuderen en samen te brengen in zijn boek. De thematisch geordende getuigenissen zijn door Oostindie vakkundig tot een doorlopend verhaal omgesmeed. De behandelde dagboeken, autobiografieën, interviews en andere bronnen geven een veelzijdig beeld van de oorlog. De aankomst in het onbekende Indië, het soldatenleven met zijn dagelijkse beslommeringen, de strijd en de daarbij horende spanning en de koude ontvangst bij thuiskomst in Nederland komen allemaal aan bod. Uiteraard ontbreken de oorlogsmisdaden niet in de door Oostindie aangehaalde bronnen. Huiveringwekkende getuigenissen over het vermoorden van krijgsgevangen, het platbranden van kampongs en het seksuele misbruik van (minderjarige) Indonesische vrouwen laten de lezer verbouwereerd achter. 'Een keer hebben twintig van onze militairen (waarbij een paar hoge officieren),' zo schreef de op Midden-Java gelegerde soldaat Harry Brummans over het plaatsje Katjen, 'zich hier als beesten gedragen. Ze vergrepen zich aan een meisje van twaalf jaar en verkrachtten haar om de beurt!'[4] De getuigenissen geven ook inzicht in de angst van de militairen. In een voor de meeste Nederlandse militairen onbekend land vochten zij tegen een vaak onzichtbare vijand die geen genade kende voor krijgsgevangenen. Stress en wraak leidden meermalen tot afschuwelijke misdaden:

> Een enkel feit: in Teboe Itam, een flink republikeins dorp in Midden-Java waar 8 Indisch Nederlandse meisjes werden onteerd en gedood, werd de Indonesische vrouwen en kinderen aangezegd om het dorp te verlaten, de mannen van 18 jaar en ouder mochten blijven. Het was de laatste keer dat zij de zon zagen opgaan. Het dorp bestaat nu niet meer: verkoolde huizen en kale boomstronken zijn er van overgebleven.[5]

De Nederlandse militairen die naar Indië werden gezonden dachten aanvankelijk dat zij Indië zouden bevrijden van de Japanners en daar vervolgens de vrede en de veiligheid zouden herstellen, maar uiteindelijk werden zij steeds dieper meegesleurd in de ellende van de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog. Zo werden de daders uiteindelijk ook slachtoffers van een oorlog die achteraf bezien ook nog eens zinloos bleek te zijn. De door Oostindie verzamelde getuigenissen laten dit op een pijnlijke wijze zien.

Toch schiet *Soldaat in Indonesië* op bepaalde punten tekort. Allereerst heeft Oostindie zich slechts op de Nederlandse getuigenissen gericht. De Indonesische burgers en de strijders van het Republikeinse leger komen dus alleen aan bod wanneer Nederlanders aandacht aan hen besteedden in hun getuigenissen. Oostindie is zich bewust van deze tekortkoming en hij wijst erop dat er weinig Indonesische getuigenissen beschikbaar zijn over de onafhankelijkheidsoorlog en dat de politieke situatie in Indonesië degelijk onderzoek belemmert. Was het project dat Oostindie

samen met studenten uitvoerde echter niet een uitgelezen kans om de nu nog in leven zijnde Indonesische veteranen te interviewen en hun getuigenissen voor het nageslacht vast te leggen?

Ten tweede ontbreekt zo nu en dan de context waarin de gebeurtenissen plaatsvonden die worden beschreven in de in *Soldaat in Indonesië* opgenomen getuigenissen. De getuigenissen bevatten enerzijds een schat van informatie over datgene wat de militairen meemaakten, maar aan de andere kant is het niet altijd even duidelijk wat de politieke en militaire situatie was op dat moment. Daarnaast heeft Oostindie de getuigenissen weliswaar op een fraaie manier thematisch geordend, maar de lange citaatblokken vergroten niet altijd de leesbaarheid.

Soldaat in Indonesië is niettemin een waardevolle toevoeging aan de historiografie over de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog. De Zwitser Remy Limpach concludeerde weliswaar al eerder dat de Nederlanders structureel oorlogsmisdaden begingen in Indonesië, maar Oostindie heeft door het gebruik van een niet eerder gebruikte hoeveelheid primaire bronnen dit beeld overtuigend kunnen bevestigen. Hiermee is de tijd dat er slechts werd gesproken over 'excessen' definitief voorbij. De fascinerende getuigenissen in *Soldaat in Indonesië* compenseren de tekortkomingen van het boek en nemen de lezer mee naar de voormalige kolonie waar Nederland, zoals voormalig minister van buitenlandse zaken Ben Bot in 2005 verklaarde, een oorlog voerde 'aan de verkeerde kant van de geschiedenis'.[6]

Douwe van der Galiën

Noten

1. Gert Oostindie, *Soldaat in Indonesië 1945-1950: Getuigenissen van een oorlog aan de verkeerde kant van de geschiedenis* (Amsterdam: Prometheus, 2015), 7 en 34-35.
2. De Indonesische overheid had evenmin behoefte aan gedegen onderzoek naar de onafhankelijkheidsoorlog, want daaruit zou wel eens naar voren kunnen komen dat de Indonesiërs niet zo eensgezind in opstand kwamen tegen het Nederlandse koloniale bewind als werd voorgesteld.
3. Met name het door de Zwitser Remy Limpach geschreven proefschrift *Die brennende Dörfer des Generaal Spoor: Niederländische Massengewalt im Indonesischen Unabhängigkeitskrieg 1945-1949* (Bern, 2015) deed veel stof opwaaien. Limpach concludeerde dat er structureel oorlogsmisdaden werden gepleegd door Nederlandse militairen in Indonesië.
4. Oostindie, *Soldaat in Indonesië*, 185.
5. Idem, 196. Getuigenis van Karel Snijtsheuvel.
6. Idem, 7.

Jean-Louis Vullierme, *De spiegel van het westen: het nazisme en de westerse beschaving*, De Bezige Bij, Amsterdam; Antwerpen, 2015, ISBN: 9789023491712, 480 pag., ca. €29,90.

Aan de grote stroom publicaties over het nationaalsocialisme is een nieuw boek toegevoegd van de hand van de Franse filosoof, en doctor in de rechten en de politicologie, Jean-Louis Vullierme (1955). Dit boek dient volgens Vullierme niet als een historisch werk te worden beschouwd, maar als een 'cognitieve filosofische verhandeling over de geschiedenis' en heeft tot doel om de intenties van het nationaalsocialisme te begrijpen. Hiervoor is het volgens hem noodzakelijk te kijken naar de culturele wortels die het nationaalsocialisme mogelijk en moeilijk te bestrijden hebben gemaakt, evenals naar de elementen die het nationaalsocialisme zelf heeft ontwikkeld. Voor dit laatste aspect geldt, volgens Vullierme, dat dit uiterst beperkt is en dat dit enkel geldt voor de industriële werkwijze waarop gruwelheden werden uitgevoerd. Omdat veel 'ingrediënten' die het nationaalsocialisme mogelijk maakten in zijn ogen nog steeds aanwezig zijn in het heden (waarbij de auteur bijvoorbeeld denkt aan nationalisme), is het volgens Vullierme van belang om de oorzaken die het nationaalsocialisme mogelijk maakten te identificeren, zodat deze kunnen worden weggenomen om nieuwe gruwelheden te voorkomen. Door deze handelswijze meent Vullierme boven de beperkte analyses van de vele andere publicaties over dit onderwerp, die in zijn ogen veelal niet verder komen dan het aanwijzen van antisemitisme en het Verdrag van Versailles als oorzaken van het succes van het nationaalsocialisme, uit te stijgen.

In het eerste, en meest uitgebreide, deel gaat Vullierme in op de verschillende onderdelen die volgens hem noodzakelijk waren voor de opkomst van het nationaalsocialisme. In totaal noemt de auteur negentien begrippen waaronder raciaal suprematisme, eugenetica, nationalisme, antisemitisme, kolonialisme, staatsterrorisme en politiek messianisme. Hiernaast zijn twee begrippen opgenomen waar voorheen geen naam voor in omloop was. Het gaat hierbij enerzijds om 'anempathisme' waarmee Vullierme doelt op het afleren van iedere emotie bij het lijden van een ander, en anderzijds om 'acivilisme', waarmee hij het ontbreken van enige speciale bescherming voor de burgerbevolking bij politie- of militaire operaties aanduidt. Vooral deze laatste twee begrippen passeren regelmatig de revue binnen de door hem gegeven analyse.

Wat aan Vullierme valt te prijzen is dat hij gepoogd heeft voor zijn onderzoek hetgeen Hitler en andere hooggeplaatste nazi's zoals Joseph Goebbels (al dan niet zelfstandig) hebben opgetekend, serieus te bestuderen; hierbij uitgaande van hun intelligentie en niet zozeer gericht op de weerzinwekkendheid die deze geschriften ongetwijfeld zullen opwekken bij veel lezers. Door het gehele eerste deel van het boek wordt er verwezen naar dit bronnenmateriaal en worden enige voorbeelden gegeven. Wat daardoor des te meer bevreemding opwekt, is dat Vullierme veel

erkende historici op het vlak van Hitler en verscheidene hooggeplaatste nazi's, blijkens de bibliografie van het boek, amper of niet heeft bestudeerd. Gewaardeerde biografen van Hitler zoals Alan Bullock (1952), Joachim Fest (1973), Sebastian Haffner (1978), Ian Kershaw (1998 en 2000, hoewel er wel een ander werk van zijn hand is opgenomen) en recentelijk Volker Ullrich (2013) komen niet in de literatuurlijst voor, terwijl hij wel meerdere keren verwijst naar een publicatie van Hermann Rauschning (1940) waarvan de betrouwbaarheid door sommige historici ernstig in twijfel wordt getrokken.

Vullierme beperkt zich niet slechts tot Europa, ook de ontwikkelingen in de Verenigde Staten worden in verband gebracht met het succes van het nationaalsocialisme. Zo gaat hij uitvoerig in op het aldaar aanwezige racisme en antisemitisme en wordt er zeer uitvoerig stilgestaan bij de geschriften van Henry Ford (1863-1947) en Madison Grant (1865-1937). Op zichzelf heeft Vullierme gelijk wanneer hij deze twee heren als inspiratiebron voor Hitler opgeeft (en Hitlers belangstelling voor de Verenigde Staten in bredere zin), immers ook historici als Werner Maser (1922-2007) en Volker Ullrich (1943) hebben hierop gewezen.[1] Tegelijkertijd tonen zij aan dat er nog veel meer inspiratiebronnen voor Hitler te vinden zijn en deze worden ten opzichte van Ford en Grant in *De spiegel van het westen* onderbelicht. Hieruit vloeit in zekere zin een meer fundamenteel punt van kritiek: Vullierme haalt er zondermeer interessante ontwikkelingen bij, maar zou wellicht beter ook wat dieper op de ontwikkelingen in Duitsland zelf kunnen ingaan, om grondiger te proberen te verklaren waarom deze puzzel van verschillende (in Vulliermes ogen) noodzakelijke onderdelen uitmondden in de totstandkoming van het nationaalsocialisme en waarom dit nu juist tot volle wasdom kon komen in Duitsland.

Het tweede gedeelte van het boek beslaat een poging om een oplossing te vinden voor een verlossing van onze antagonisten: zij die proactief gericht zijn tegen groepen mensen die een anders-zijn vertegenwoordigen. Hoe gedurfd deze keuze ook is, Vullierme overtuigt niet. Hij geeft allerlei voorbeelden die aantonen dat veel van de begrippen die volgens hem noodzakelijk waren voor de opkomst van het nationaalsocialisme nog ruimschoots aanwezig zijn en na de Tweede Wereldoorlog – en de daarmee samenhangende Shoah – tot allerlei nieuwe gruwelijkheden hebben geleid. Tot de dag van vandaag bestaat de kans op nieuwe gruwelheden, zo meent Vullierme. Los van enkele provisorisch gepresenteerde regels en een beroep op het individu om antagonisten in zichzelf te bestrijden, komt de auteur eigenlijk niet. Hierdoor laat het tweede deel van het boek toch een wat onbevredigend gevoel achter.

Tot slot kan worden geconcludeerd dat Vullierme zonder meer een origineel boek heeft afgeleverd. Zijn insteek is prikkelend en bepaalde onderdelen in het eerste deel van het boek zijn ook best overtuigend. De meerwaarde van dit boek zit er dan ook in dat Vullierme, nog meer dan andere auteurs dat al hebben gedaan, aantoont dat veel ontwikkelingen die het nationaalsocialisme kenmerkten of mogelijk maakten, ook aanwezig waren in verschillende staten die wij tot het Westen rekenen. Daarmee wordt

het lastig om het nationaalsocialisme enerzijds enkel als een gruwelijke (geïsoleerde) aberratie in de westerse geschiedenis, of anderzijds als een specifieke uitkomst van de Duitse *Sonderweg* te beschouwen. Toch zijn er een aantal mindere aspecten aan het boek te noemen. Ten eerste maakt de relatief abstracte en bij tijd en wijle wijdlopige schrijfstijl het niet een eenvoudig boek om te lezen. De lezer wordt getrakteerd op een grote hoeveelheid terminologie, maar de wat hoogdravende schrijfstijl verzandt soms in moeilijk leesbare zinnen. Ten tweede overtuigt de analyse waarom het nationaalsocialisme nu juist in Duitsland zo vernietigend heeft uitgepakt niet afdoende. Ten derde is het tweede gedeelte van het boek, hoe origineel de opzet ook is, inhoudelijk toch wat teleurstellend.

Gert Westerhof

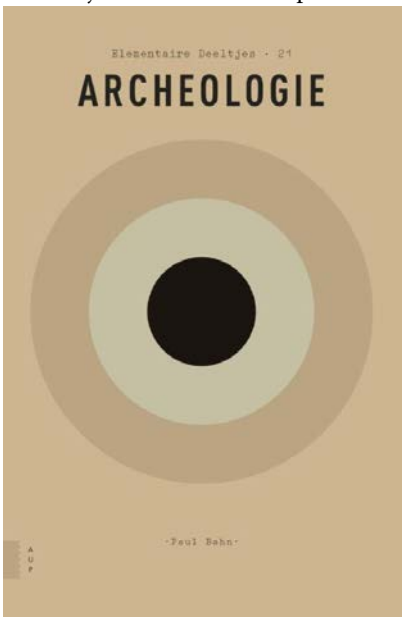
Noten

1. Werner Maser, *Adolf Hitlers Mein Kampf; Geschiedenis – Fragmenten – Commentaren* (Soesterberg: Uitgeverij Aspekt, 2004), 87-104; Volker Ullrich, *Adolf Hitler; Deel 1: De jaren van opkomst 1889-1939* (Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij De Arbeiderspers, 2014), 183.

Paul Bahn, *Elementaire Deeltjes 21: Archeologie*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2015, ISBN: 9789089646200, 126 pag., €9,95.

Archeologie is niet sexy en maakt niet deel uit van een hype. Dat was volgens archeoloog Joris Kila de verklaring voor het feit dat de landelijke overheid geen geld beschikbaar wilde stellen voor wetenschappelijk onderzoek naar de spectaculaire archeologische vondst die afgelopen jaar in Dalfsen werd gedaan; het tot nog toe grootste bekende grafveld van de Trechterbekercultuur. Dit terwijl in het hetzelfde jaar, zo merkte Kila op, een fortuin werd uitgegeven aan de aankoop van het (halve) recht op een Rembrandt.[1] Waarom is de geschiedenis van Nederland miljoenen waard wanneer het om een Rembrandt gaat, maar te duur als de resten van één van de oudste Nederlandse boerengemeenschappen worden ontdekt, die toch zeker wereldnieuws waren? Misschien valt dit deels te wijten aan het feit dat archeologie te ver af staat van haar publiek, waardoor de (historische) waarde van een vondst zoals die in Dalfsen niet wordt ingezien. De leek ziet immers enkel scherven in de aarde, terwijl de archeoloog (en met hem de beter geïnformeerde mensen) het verleden ziet dat door die scherven wordt blootgelegd.

Archeologie introduceren aan een breed publiek, dat is precies wat wordt geprobeerd in *Archaeology: a very short introduction*. Archeoloog en schrijver Paul Bahn poogt hierin met een beknopte inleiding in deze wonderlijke discipline vooroordelen onderuit te halen en, voornamelijk, de 'interesse te prikkelen' van de lezer. Volgens Bahn is het presenteren van archeologie aan een groot publiek – 'dat boven alles de rekening gepresenteerd krijgt voor het werk en de salarissen betaald' – één van de belangrijkste taken van de archeoloog. Dit is geen onbekend gebied voor hem. Hij publiceerde namelijk al meer toegankelijke boeken over archeologische onderwerpen, door hemzelf omschreven als 'goed geïnformeerde popularisering'. In 2015 werd het boek in het Nederlands uitgegeven als *Archeologie* in de reeks *Elementaire Deeltjes*. Deze reeks bestaat uit 'handige en handzame inleidingen' over uiteenlopende onderwerpen 'om snel van alles te weten te komen over een onderwerp'.[2]

Bahn laat de lezer kennismaken met archeologie in een tiental hoofdstukken.

De eerste zeven gaan veelal over de inhoud van het vak: methodologie, technologie en allerhande ideeën die er zijn en zijn geweest over het verleden en hoe we daarnaar moeten kijken. Onderwerpen die worden aangesneden zijn bijvoorbeeld dateringmethodes, nederzettingstypen, ideeën over staatsvorming en hiërarchie en verschillende theoretische stromingen die de archeologie kent. In laatstgenoemde zullen historici veel herkennen, omdat hier blijkt dat veel theoretische bewegingen in de archeologie sterke overeenkomsten vertonen met die in de geschiedwetenschap. Ofschoon er in de hoofdstukindeling van dit deel een duidelijke structuur lijkt te ontbreken, weet Bahn zeer veel aspecten van de archeologie te bespreken zonder de samenhang te verliezen. Dat is absoluut een prestatie te noemen bij een interdisciplinair en uiteenlopend vak als archeologie, vooral wanneer dit op een bescheiden aantal van ruim honderd pagina's gevat probeert te worden. Hoewel Bahn in zijn inleiding terecht opmerkt dat archeologie veel meer is dan alleen veldwerk ('Sommige archeologen graven bijvoorbeeld nooit op'), is het wel jammer dat hij in deze hoofdstukken niet uitgebreid ingaat op de uitoefening van veldwerk. Het daadwerkelijke graven zelf is naar mijn idee namelijk het aspect waarover de meeste vragen lijken te bestaan.

In de laatste drie hoofdstukken van het boek wordt de discipline zelf behandeld. Hierin kaart Bahn onder andere actuele ethische discussies aan: Hoe moet omgegaan worden met menselijke resten? Wat moet de rol zijn van inheemse bewoners bij een opgraving? En wat is de juiste manier om het mannelijk chauvinisme, die de archeologie lang heeft beheerst, aan te pakken? Het zijn vooral deze hoofdstukken waarin Bahn een serieuze toon aanslaat en de lezer wordt aangezet tot nadenken over het verleden en in het bijzonder hoe we daar in het heden mee om dienen te gaan.

De reeks *Elementaire Deeltjes* is bedoeld voor een breed publiek en het boek *Archeologie* past goed binnen dit kader. Bahn gebruikt veel vermakelijke en kleurrijke voorbeelden om zijn verhaal bij te staan. Het boek wordt gekenmerkt door globale informatie, interessante anekdotes, leuke weetjes en cynische opmerkingen. Zo wordt in het eerste hoofdstuk uitgeweid over de oorsprong van archeologie, waarbij Inca-heersers die pornografisch aardewerk verzamelden, de zeemonstercollectie van keizer Augustus en *magic rocks* (potten die in de Middeleeuwen op mysterieuze wijze aan de oppervlakte verschenen) de revue passeren. En in het hoofdstuk 'Dateren' merkt Bahn gekscherend op dat *relative dating* niet betekent 'uitgaan met je neef'. Door deze luchtige toon blijft *Archeologie* boeiend en eenvoudig om te lezen, ook wanneer complexe onderwerpen als thermoluminescentie-datering worden besproken. Echter, de drang constant toegankelijk en vermakelijk te zijn, belemmert Bahn op veel punten verder de diepte in te gaan.

Bahn schroomt niet om alle kanten van de archeologie te belichten. Hij besteedt veel aandacht aan het idee dat archeologen het verleden nooit helemaal zullen kennen en beschrijft het als een 'eeuwigdurende zoektocht'. Het is enerzijds verfrissend dat Bahn zo eerlijk is over de soms schijnbare uitzichtloosheid van het vak: alles is

subjectief, niets is zeker en alle ideeën zijn constant aan verandering onderhevig. Een overzicht van de archeologie zou onvolledig zijn als deze aspecten van het vak werden genegeerd. Anderzijds neemt de cynische toon die Bahn aanslaat, vaak in een poging alles op een toegankelijke en grappige manier te brengen, soms een enigszins pessimistische en neerbuigende vorm aan. Hij schrijft bijvoorbeeld dat archeologen alleen werken 'om het betrouwbaarheidsniveau van de gissingen omhoog te brengen' en over theoretici zegt hij dat ze vaak mooie verhalen aanleveren 'slechts ontsierd door het feit dat ze in de verste verte niet lijken op de waarheid of op de echte wereld van archeologische gegevens waarmee de eenvoudigere stervelingen worstelen.' Wie dit boek leest, wordt er op sommige momenten eerder van overtuigd dat de archeologie een leuke, maar doelloze hobby is voor een groepje excentriekelingen, dan dat het een relevante, academische discipline is. 'Als we willen weten waar we heen gaan,' zo stelt Bahn nog wel in de laatste alinea van zijn boek 'moeten we ons afgelegde traject opsporen om te zien waar we vandaan komen. Daarom is archeologie zo belangrijk'. Dit wordt echter nergens duidelijk uitgelicht of beargumenteerd. Dat is jammer, vooral in een tijd waar dit vakgebied haar bestaan constant moet verdedigen en waar het belang van vondsten zoals die in Dalfsen niet wordt ingezien.

Het boek van Bahn is een aanrader voor iedereen die graag een wat duidelijker beeld wil krijgen van waar een archeoloog zich zoal mee bezighoudt, zonder zich door uitgebreide wetenschappelijke werken te hoeven worstelen. Na het lezen van de beknopte 128 pagina's is de lezer geïntroduceerd aan de belangrijkste archeologische termen, enkele belangrijke basisprincipes van de archeologie en – niet onbelangrijk – weet hij dat archeologen niet naar dinosauriërs graven. Bovenal is *Archeologie* echter een verzameling van interessante feitjes en opmerkelijke verhalen; vermakelijk van kaft tot kaft, maar Bahn blijft – in tegenstelling tot wat je van een archeoloog zou verwachten – vooral aan de oppervlakte.

Fardau Mulder

Noten

1. Kila zei dit in een interview met Een Vandaag: Een Vandaag, *Dalfsen: geen geld voor unieke archeologische vondst*, 3-11-2015. Beschikbaar via: http://cultuur.eenvandaag.nl/tv-items/62935/dalfsen_geen_geld_voor_unieke_archeologische_vondst.
2. Amsterdam University Press, *Elementaire Deeltjes*. Via: http://nl.aup.nl/series/elementaire-deeltjes.

Reva Jaffe-Walter, *Coercive Concern: Nationalism, Liberalism, and the Schooling of Muslim Youth*, Standford: Standford University Press, 2016, ISBN: 9780804796217, 232 pages, € 27,95.

With the growing number of immigrant youth from Syria moving into Western Europe in the last four years, it is critical that we deepen our understanding of the ways in which schools enable either the civic engagement or the social marginalization of these young people. As American anthropologist Reva Jaffe-Walter effectively points out in her recent work *Coercive Concern: Nationalism, Liberalism, and the Schooling of Muslim Youth* that there is little media coverage that increases the understanding of the academic potential and educational needs of these newly arrived refugee youth. 'Despite the media blitz on the refugee crisis which took the world by storm', Jaffe-Walter argues, 'Journalists fail to assess how these young people manage their journey to Western Europe, how they desperately want to attain academic success and what obstacles and opportunities they encounter. Instead they frequently perpetuate the negative stereotypes used by nationalist politicians who often portray refugee youth as a 'problem' contributing to lower [school] performances and success rates'. Therefore, Jaffe-Walter sees it as her purpose to provide a 'complete' picture of the life of Syrian immigrant youth, through the lens of their schooling experiences. Her book is especially directed at those who wish to learn more about the lives of refugee students in the Danish education system for she bases many of her findings on the results of an ethnographic case study of Syrian refugee students she conducted in secondary schools in two major Danish cities, Arhus and Copenhagen. The central concern of this discursive study is how to provide Syrian refugee youth with equal access to education opportunities and how to facilitate their civic engagement.

By offering a glance into the lives of Syrian refugee students, Jaffe-Walter distinguishes her book from newspapers, which generally fail to give breath and texture to the lives of these young people. This makes her book an interesting read. It is easy to speculate about the challenges that these refugee youth faces, but hearing the account of the struggles and disadvantages of refugee students first-hand provides a perspective that not many people are acquainted with. Newspapers usually focus on the benefits for refugee youth to immigrate to Western Europe. The promise of a better life is what drives these young people to come to Western Europe and most of them are able to obtain a higher material standard and saver living conditions here than they had back home. What we learn from *Coercive Concern* is that this, however, comes with a cost. Moving to a new country, Jaffe-Walter argues, is not, like many newspapers suggest, a financial decision, but it is also a profoundly social undertaking. Leaving the familiarly of one's homeland to establish a life in Western Europe is a long and arduous transition. This adjustment is hardest for adolescents from the age of twelve to sixteen, who are forced to make the awkward transition to adulthood separated from friends and in unfamiliar surroundings.

This would be a challenge in the most accommodating environments, but immigrant students end up in schools described by the author as 'toxic schools' or 'fields of endangerment'. Lacking fluency in the native language, refugee students attend schools where the challenge of integrating is secondary to avoiding physical harm. As exaggerated as this seems, it is repeatedly supported by the observations of the author: 'Most disturbing of all were the general violence and culture of fear that pervaded many of the secondary schools in my study'. In interviews conducted with the students, 'an alarming number of them spoke of violence, feeling unsafe and sometimes even drugs dealing among students'. Some of the personal accounts are so shocking they do not seem credible. There is for instance an admission of a twelve year old Syrian student 'when you walk down the corridor, you never know whether another Syrian will hit you with a piece of wood on your head … people bring pieces of wood, glass bottles and sometimes even knives. Back home in Syria is the safest place.' It is here that Jaffe-Walter makes us aware of the psychological and emotional hardships which are at play in the immigration experiences of many refugee youth. Many Syrian refugee children feel so severely upset about their own traumatic experiences, or about the well-being of their relatives who remained in Syria, that they simply take their emotional distress out on others, even if that means fighting fellow students.

The psychological circumstances of Syrian refugee students are made even worse, argues Jaffe-Walter, through the assimilative critique of their Muslim identities by their teachers. In several of the interviews the author conducted Syrian refugees described the myriad ways they were told by teachers that they did not belong, that their Muslim identities were a 'problem.' One Syrian refugee student Dhalia for example, wearing a hijab described says, 'Teachers hate me because of my hijab. They say I am captive to my culture (…) They are afraid that one day there will be more immigrants than Western European (…) My parents say I am special, but they are wrong, because I am nothing'. Many of these students expressed frustration and anger about the assumptions that others made about their identities; some even admitted they blamed their parents for bringing them to live in countries where they felt that they would never truly belong. What struck me in Jaffe-Walter's study is the fashion in which Syrian refugees are psychologically affected by the national fears of refugee take-over that are promoted by policy-makers of the far right and that are subsequently taken over by educators. How stereotypes of Syrian refugees in Western societies flow through public schools into everyday interactions between students and teachers is not something that is reflected on in newspapers, but they are ever present in the students' accounts of school life. According to Jaffe-Walter these stereotypes perpetuated by teachers reveal the way in which schools that claim to foster the integration of refugees can actually encourage student disengagement and marginalization. What this ultimately shows is that the successful integration of immigrant youth depends on the social acceptance of their identities.

Coercive Concern provides a devastating look into how Syrian refugee students

are faring in Western Europeans schools. While the text of this study is strong and convincing, there are a few weak points I would like to address. My first and main point of criticism is Jaffe-Walter's overemphasis on psychological factors – such as quarrels within refugee families, traumatic experiences of the war in Syria and a low self-esteem – to explain the lack of academic success of Syrian refugee students. While this psychological perspective is important, one of the severe limitations of this book is a complete focus on the psychological perspective at the expense of considering larger societal processes, placing the onus of academic success on Syrian immigrant youth and their family. While Walter-Jaffe is always careful to reinforce certain stereotypes of Syrian refugees, a reader could easily use some of the students' accounts to argue that those who did not achieve academic success have nobody else to blame but themselves, their families and their (Muslim) culture. This reading of the text is possible, because of the failure of Walter-Jaffe to put the many barriers and challenges that Syrian refugees face into a clear political and economic context. For example, on several occasions the author mentions the 'fields of endangerment' or 'toxic schools' where many of these refugee youth are situated, but she fails to examine local and national immigration policies that have contributed to these situations and which fall very short of funding the education of refugee youth without putting this situation into the larger context the reader can be left with the impression that immigrants themselves are solely responsible for the state of affairs at their schools and absolves the reader of any complicity in a deficient immigration policy.

Another significant point of concern is that while Walter-Jaffe points out many flaws in the efforts of secondary schools to educate refugee youth – such as the lack of individual attention to refugees students in a busy classroom and the limited interaction between refugee and native students – she does not offer alternative possibilities. When discussing the downfall of schools in meeting the needs of refugee students, the author recommends what Bill Gates in his Millennium Scholarship Project promotes, the 'three R's': rigorous classes, relevant curriculum and relationships that promote academic success. I wanted to know more about how specific solutions, such as the 'three R's', might be implemented in schools and in what manner they might help to facilitate the success of immigrant youth and provide equal access to education opportunities. Also, since qualitative data were gathered by Jaffe-Walter only in major cities like Copenhagen and Århus, a study in rural areas might be useful to gain a better understanding of refugee youth. Do immigrants in rural areas and suburbs experience the same academic challenges and barriers? Further research in this may provide a helpful comparison.

Beside the obvious note that concrete policy recommendations would have been better, finding weaknesses within this book was difficult. This book would be a great resource for educators, policy makers and general academic audiences interested in the lives of refugee youth and their social environment.

Eirik de Visser